

**FINANSIJSKI SPORAZUM
IZMEĐU
VLADE CRNE GORE
I
EVROPSKE KOMISIJE
O NACIONALNOM PROGRAMU ZA CRNU GORU, DIO 2
U OKVIRU IPA I KOMPONENTE - PODRŠKA TRANZICIJI I IZGRADNJI INSTITUCIJA
ZA 2012.**

(Centralizovano upravljanje)

SADRŽAJ

Preambula

1. Program
2. Sprovođenje programa
3. Strukture i nadležna tijela i njihove odgovornosti
4. Finansiranje
5. Vremenski rokovi za zaključenje pojedinačnih ugovora i sporazuma
6. Vremenski rok za ispunjenje ugovornih obaveza
7. Krajnji rok za isplatu
8. Prilivi
9. Kvalifikovanost troškova
10. Čuvanje dokumentacije
11. Plan decentralizacije bez *ex-ante* kontrole
12. Tumačenje
13. Nevažeće odredbe i nenamjerne praznine
14. Pregled i izmjene i dopune
15. Prestanak važenja
16. Rješavanje nesuglasica
17. Saopštenja
18. Broj originala
19. Aneksi
20. Stupanje na snagu

Aneks A Nacionalni program za Crnu Goru u okviru IPA komponente I - Podrška tranziciji i izgradnji institucija za period 2012-2013, dio 2, koji je donijela Komisija Odlukom C(2012)9675 dana 13. decembra 2012.

Aneks B Okvirni sporazum između Vlade Crne Gore i Komisije evropskih zajednica o pravilima za saradnju koja se odnose na finansijsku pomoć EZ Crnoj Gori u okviru sprovođenja instrumenta pretpristupne pomoći (IPA), potpisan 15. 11. 2007.

FINANSIJSKI SPORAZUM

između

VLADE CRNE GORE

i

EVROPSKE KOMISIJE

u daljem tekstu Vlada Crne Gore i Evropska komisija zajedno se označavaju kao „Sporazumne strane“, ili, pojedinačno kao „Zemlja korisnica“ u slučaju Crne Gore, odnosno „Komisija“ u slučaju Evropske komisije.

S obzirom na to:

- (a) da je, dana 1. avgusta 2006.godine, Savjet Evropske unije donio Regulativu (EZ) br.1085/2006 kojom se uspostavlja Instrument za pretpristupnu pomoć (u daljem tekstu: Okvirna regulativa o IPA). Sa datumom stupanja na snagu 1. januara 2007.godine, ovaj Instrument predstavlja jedinstvenu pravnu osnovu za pružanje finansijske pomoći državama kandidatima kao i potencijalnim državama kandidatima u njihovim nastojanjima da unaprijede političke, ekonomske i institucionalne reforme u cilju njihovog pristupanja Evropskoj uniji.
- (b) da je, dana 12. juna 2007.godine, Komisija donijela Regulativu (EZ) br.718/2007 kojom se sprovodi Okvirna regulativa o IPA, kojom se bliže uređuju važeće odredbe o upravljanju i kontroli (u daljem tekstu: Regulativa o sprovođenju IPA).
- (c) da bi pomoć Evropske unije prema Instrumentu za pretpristupnu pomoć trebalo da se nastavi u pravcu pružanja podrške zemljama korisnicima u njihovim naporima da ojačaju demokratske institucije i vladavinu prava, da izvrše reformu javne uprave, sprovedu ekonomske reforme, poštuju ljudska prava i manjinska prava, promovišu rodnu ravnopravnost, podržavaju razvoj građanskog društva i unaprijede regionalnu saradnju, kao i pomirenje i rekonstrukciju, ali i da doprinesu održivom razvoju i smanjenju siromaštva.

Pomoć Evropske unije premadržavama kandidatima trebalo bi da se usmjeri još i na usvajanje kompletne pravne tekovine Evropske unije i njeno sprovođenje u tim državama, kao i na posebnu pripremutih zemalja za sprovođenje poljoprivredne politike i kohezivne politike.
- (d) da su, dana 15.novembra 2007.godine, Sporazumne strane zaključile Okvirni sporazum kojim se postavljaju opšta pravila za saradnju i pomoć Evropske unije prema Instrumentu za pretpristupnu pomoć IPA.
- (e) da je Komisija je dana 13.decembra 2012.godine usvojila Nacionalni program za Crnu Goru prema Komponenti pomoći u tranziciji i izgradnji institucija prema IPA za 2012-2013.godinu, dio 2(u daljem tekstu: Program). Ovaj Program sprovodi Komisija na centralizovanoj osnovi.
- (f) da je za svrhu sprovođenja ovog programa neophodno da Sporazumne strane zakluče Finansijski sporazum kojim će se bliže definisati uslovi za isporuku pomoći Evropske unije, kao i pravila i procedure koje se odnose na raspodjelu vezanu za tu pomoć i uslovi po kojima će se tom pomoći upravljati.

SPORAZUMJELI SU SE KAKO SLIJEDI:

1. PROGRAM

Komisija će putem subvencija doprinijeti finansiranju programa koji je detaljnije opisan u Aneksu A uz ovaj Sporazum: Program pod brojem: 2012/024-276.

Naziv: Nacionalni program za Crnu Goru u okviru IPA I komponente - Podrška tranziciji i izgradnji institucija za period 2012-2013, dio 2.

2. SPROVOĐENJE PROGRAMA

(1) Komisija sprovodi program na centralizovanoj osnovi, u smislu značenja člana 53a Regulative Savjeta (EZ, Euratom) br.1605/2002 uz Finansijsku regulativu koja se primjenjuje na opšti budžet evropskih zajednica, kao što je poslednji put izmijenjeno Regulativom (EZ, Euratom) 1525/2007 dana 17.decembra 2007.godine (dalje u tekstu: Finansijska regulativa).

(2) Program se sprovodi u skladu sa odredbama Okvirnog sporazuma o pravilima za saradnju koja se odnose na finansijsku pomoć Evropske unije Crnoj Gori u okviru sprovođenja Instrumenta za pretprijetupnu pomoć (IPA) koji su Sporazumne strane zaključile dana 15.novembra 2007.godine (dalje u tekstu: Okvirni sporazum), a koji se nalazi u Aneksu B uz ovaj Sporazum.

3. STRUKTURE I NADLEŽNA TIJELA I NJIHOVE ODGOVORNOSTI

(1) Zemlja korisnica je dužna da odredi nacionalnog IPA koordinatora, u skladu sa Okvirnim sporazumom, koji će u odnosima sa Komisijom postupati u svojstvu predstavnika Zemlje korisnice. Predstavnik je dužan da održava bliske veze između Komisije i Korisnika kako po pitanju opšteg procesa pristupanja, tako i po pitanju pružanja pretprijetupne pomoći Evropske unije na osnovu IPA.

4. FINANSIRANJE

Finasiranje za svrhu sprovođenja ovog Sporazuma će biti na način kako slijedi:

(a) doprinos Evropske unije tokom 2012.godine određuje se na iznos od ne više od 3.258.308,00 eura

(slovima: trimilionad vijestotine pedeset osam hiljadatristotine osam eura), što je detaljnije obrazloženo u Programu. Međutim, Evropska komisija će vršiti plaćanje doprinosa Evropske unije shodno iznosu sredstava koje ima na raspolaganju.

(b) Troškovi struktura i nadležnih tijela koje Zemlja korisnica odredi za sprovođenje ovog Programa padaju na teret te zemlje.

5. VREMENSKI ROKOVI ZA ZAKLJUČENJE POJEDINAČNIH UGOVORA I SPORAZUMA

1. Pojedinačni ugovori i sporazumi kojima se sprovodi ovaj Sporazum moraju se zaključiti najkasnije u roku od tri godine od dana zaključenja Sporazuma.

2. Sva sredstva za koja ne bude zaključen ugovor prije isteka gore pomenutog roka biće otkazana.

6. VREMENSKI ROK ZA ISPUNJENJE UGOVORNIH OBAVEZA

- (1) Ugovorne obaveze moraju se ispuniti najviše dvije godine od krajnjeg datuma za zaključenje ugovora.
- (2) Rok za ispunjenje ugovornih obaveza može biti produžen prije isteka krajnjeg roka samo u opravdanim slučajevima.

7. KRAJNI ROK ZA ISPLATU

- (1) Isplata sredstva mora se izvršiti najkasnije u roku od jedne godine od dana krajnjeg datuma za ispunjenje ugovornih obaveza.
- (2) Krajnji rok za isplatu sredstava može biti produžen prije isteka krajnjeg roka samo u opravdanim slučajevima.

8. PRILIVI

- (1) Prilivi za svrhe IPA uključuju prilive od operativnih aktivnosti, tokom perioda sufinansiranja te aktivnosti, prilive od prodaje, iznajmljivanja, naknade od članarina i slično ili ostale slične prilive sa izuzetkom sledećeg:
  - a. Prilivi koji su ostvareni tokom ekonomskog vijeka investicija koje se sufinansiraju u slučaju investicije u neko privredno društvo;
  - b. Prilivi koji su ostvareni u okviru mjere finansijskog inženjeringa, uključujući rizični kapital i sredstva za kreditiranje, garantne fondove, lizing;
  - c. U slučajevima gdje se može primijeniti, doprinosi iz privatnog sektora sufinansiranju operativnih aktivnosti i koji će se u finansijskoj tabeli programa prikazati uz javne doprinose.
- (2) Prilivi kao što su definisani u stavu 1 gore čine prilive koji se oduzimaju od iznosa kvalifikovanih troškova za neku operativnu aktivnost. Najkasnije do završetka programa, te prilive treba oduzeti od kvalifikovanih troškova predmetne operativne aktivnosti u potpunosti ili proporcionalno, u zavisnosti od toga da li su isti ostvareni u potpunosti putem sufinansiranja ili samo djelimično.

9. KVALIFIKOVANOST TROŠKOVA

- 1) Prema Programu iz Aneksa A, trošak se smatra kvalifikovanim za doprinos Evropske unije ukoliko je isti ostvaren nakon potpisivanja ugovora i subvencija za sprovođenje programa, izuzev u slučajevima koji su eksplicitno definisani u Finansijskoj regulativi.
- 2) Troškovi iz sledećeg spiska ne smatraju se kvalifikovanim za doprinos Evropske unije prema Programu iz Aneksa A:
  - a. porezi, uključujući i porez na dodatu vrijednosti;
  - b. troškovi carinjenja i uvoza, i sve druge naknade;
  - c. kupovina, uzimanje ili davanje u zakup zemljišta ili postojećih građevinskih objekata;
  - d. novčane kazne, finansijski penali i troškovi parničnog postupka;
  - e. operativni troškovi;

- f. polovna oprema;
- g. bankarske naknade, troškovi po osnovu garancija i slične naknade;
- h. troškovi konverzija, naknade i gubici po osnovu razmjene valutapo osnovu eurskog računa neke komponente, kao i ostale čisto finansijske troškove;
- i. nenovčana ulaganja;
- j. troškovi lizinga;
- k. troškovi amortizacije;

(3) Kao odstupanje od stava 2 gore, Komisija će odlučiti da li je neki od troškova iz donjeg spiska kvalifikovan tako što će razmatrati svaki slučaj pojedinačno:

- a. Operativni troškovi, uključujući i troškove zakupa, koji se vezuju isključivo za period sufinansiranja neke operativne aktivnosti;
- b. Porez na dodatu vrijednost, ukoliko su ispunjeni dolje navedeni uslovi:
  - i. Ne može se izvršiti povraćaj poreza na dodatu vrijednost;
  - ii. Ustanovljeno je da isti snosi krajnji korisnik; i
  - iii. Jasno je definisan u predlogu projekta.
- c. Troškovi koji se odnose na bankarske garancije ili slična jemstva koje treba da podnese korisnik subvencija.

(4) Troškovi za koje se odobravaju sredstva u okviru programa IPA neće biti finansirani iz budžeta Evropske unije po bilo kom drugom osnovu.

10. ČUVANJE DOKUMENTACIJE

(1) Sva dokumenta u vezi sa Programom u Aneksu A moraju se čuvati najmanje pet godina od dana kada Evropski parlament odobribudžetsku godinu na koju se odnose predmetna dokumenta.

(2) U slučaju da Program iz Aneksa A nije konačno zatvoren do krajnjeg roka iz stava 1 gore, sva dokumenta koja se odnose na Program moraju se čuvati do kraja godine koja slijedi nakon godine tokom koje je zatvoren Program iz Aneksa A.

11. PLAN DECENTRALIZACIJE BEZ EX-ANTE KONTROLE

(1) Zemlja korisnica je dužna da uspostavi detaljnu mapu puta sa jasno postavljenim reperima i vremenskim periodima kako bi se uspostavila decentralizacija sa *ex-ante* kontrolom koju vrši Komisija. Uz to, Zemlja korisnica je dužna da uspostavi indikativnu mapu puta kako bi se uspostavila decentralizacija bez *ex-ante* kontrole koju vrši Komisija.

(2) Komisija je dužna da nadgleda sprovođenje mape puta iz stava 1, kao i da posveti dužnu pažnju rezultatima koje je postigla Zemlja korisnica u ovom kontekstu, posebno u obezbjeđivanju pomoći. Mapa puta preko koje se postiže decentralizacija bez *ex-ante* kontrole može da se odnosi na postepeno izuzimanje različitih vrsta *ex-ante* kontrola.

(3) Zemlja korisnica je dužna da Komisiju redovno izvještava o napretku koji se ostvaruje tokom sprovođenja ove mape puta.

12. TUMAČENJE

- (1) Termini koji se koriste u ovom Sporazumu imaju, osim u slučaju da je u ovom Sporazumu izričito drugačije određeno, isto značenje koje im je dodijeljeno u Okvirnoj regulativi o IPA i u Regulativi o sprovođenju IPA.
- (2) Pozivanja na ovaj Sporazum predstavljaju pozivanja na Sporazum sa izmjenama, dopunama ili zamjenama njegovih odredbi koje se s vremena na vrijeme mogu usvojiti.
- (3) Sva pozivanja na regulative Savjeta ili Komisije odnose se na naznačene verzije tih regulativa. Po potrebi, modifikacije tih regulativa se prenose u ovaj Sporazum putem izmjena i dopuna.
- (4) Naslovi u ovom Sporazumu nemaju nikakav pravni značaj i ne utiču na njegovo tumačenje.

13. NEVAŽEĆE ODREDBE I NENAMJERNE PRAZINE

- (1) Ukoliko je neka odredbi iz ovog Sporazuma nevažeća ili ako postane nevažeća, odnosno ako ovaj Sporazum sadrži nenamjerne praznine, to nema uticaja na valjanost drugih odredbi ovog Sporazuma. Sporazumne strane će eventualnu nevažeću odredbu zamijeniti važećom odredbom koja je najpribližnija svrsi i namjeri nevažeće odredbe.
- (2) Sporazumne strane će popuniti svaku nenamjernu prazninu takvom odredbom koja u najvećoj mjeri odgovara svrsi i namjeni ovog Sporazuma, a u skladu sa Okvirnom regulativom o IPA i Regulativom o sprovođenju IPA.

14. PREGLED I IZMJENE I DOPUNE

- (1) Sporazumne strane će povremeno preispitati ovaj Sporazum i to u periodu o kojem se međusobno dogovore.
- (2) Sve izmjene i dopune o kojima Sporazumne strane postignu dogovor moraju biti u pisanom obliku i činiće sastavni dio ovog Sporazuma. Takve izmjene i dopune stupaju na snagu na datum koji Sporazumne strane dogovore.

15. PRESTANAK VAŽENJA

- (1) Bez obzira na stav 2, ovaj Sporazum prestaje da važi osam godina nakon dana potpisivanja. Prestanak važenja ne isključuje mogućnost prema kojoj Komisija može da izvrši finansijske korekcije u skladu sa čl.56 Regulative o sprovođenju IPA.
- (2) Sporazum se može okončati na način da jedna od Sporazumnih strana dostavi drugoj strani obavještenje u pisanom obliku. Sporazum prestaje da važi šest mjeseci od datuma dostave obavještenja u pisanom obliku.

16. RJEŠAVANJE NESUGLASICA

- (1) Nesuglasice koje nastanu uslijed tumačenja, operativnih aktivnosti i sprovođenja ovog Sporazuma na bilo kom nivou odnosno na svim nivoima učesća biće rješavane sporazumno, putem konsultacija Sporazumnih strana.
- (2) Ukoliko sporazumno rješenje nije moguće, bilo koja od Sporazumnih strana problem može da uputi na arbitražu u skladu sa Fakultativnim pravilima Stalnog arbitražnog suda o arbitraži koja pokriva međunarodne organizacije ili države, a koja će biti na snazi na datum kada je ovaj Sporazum zaključen.
- (3) Jezik koji će se koristiti u arbitražnim postupcima biće engleski. Tijelo koje će vršiti imenovanje je Generalni sekretar Stalnog arbitražnog suda, i to nakon prijema zahtjeva u pisanom obliku koji podnese neka od sporazumnih strana. Odluka arbitra je obavezujuća za sve strane i ne postoji mogućnost žalbe.

17. SAOPŠTENJA

- (1) Svako saopštenje u vezi sa ovim Sporazumom mora biti sastavljeno u pisanom obliku i na engleskom jeziku. Svako saopštenje mora biti potpisano i mora biti dostavljeno kao originalni dokument ili putem faksa.
- (2) Svako saopštenje u vezi sa ovim Sporazumom mora biti poslato na sljedeće adrese:

Komisija:

DG Enlargement,
Charlemagne Building
Rue de la Loi 170,
1040 Brussels
Belgium

Zemlja korisnica:

Vlada Crne Gore
Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija
Stanka Dragojevića 2
81000 Podgorica
Crna Gora
Fax: +382 81 224 552

18. BROJ ORIGINALA

Ovaj Sporazum je sačinjen u duplikatu na engleskom jeziku.

19. ANEKSI

Aneksi A i B smatraju se sastavnim dijelom ovog Sporazuma.

20. STUPANJE NA SNAGU

Ovaj Sporazum stupa na snagu danom potpisivanja. U slučaju da Sporazumne strane potpišu ovaj Sporazum na različite datume, onda on stupa na snagu na datum potpisivanja druge od Sporazumnih strana.

Potpisano, za Komisiju i u ime Komisije

Gđa Alexandra Cas Granje

*Direktor
Evropska komisija*

*Generalni direktorat za proširenje
B – Hrvatska, Crna Gora, Bivša jugoslovenska
republika Makedonija, Turska, Island
Datum: 10.april 2013.godine*

*Potpisano, za Vladu i u ime Vlade Crne
Gore*

**Nj.E. ambasador Aleksandar Andrija
Pejović**

*Nacionalni koordinator za IPA
Ministarstvo vanjskih poslova i
evropskih
integracija*

Datum:

**ANEKS A   NACIONALNI PROGRAM ZA CRNU GORU U OKVIRU IPA KOMPONENTE I -
PODRŠKA U TRANZICIJI I IZGRADNJI INSTITUCIJA ZA PERIOD 2012-2013, DIO
2, KOJI JE DONIJELA KOMISIJA ODLUKOM C(2012)9675 OD 13. DECEMBRA
2012.**

ANEKS B OKVIRNI SPORAZUM IZMEĐU VLADE CRNE GORE I KOMISIJE EVROPSKIH ZAJEDNICA O PRAVILIMA ZA SARADNJU KOJA SE ODNOSE NA FINANSIJSKU POMOĆ EZ CRNOJ GORI U OKVIRU SPROVOĐENJA INSTRUMENTA PRETPRISTUPNE POMOĆI (IPA), POTPISAN 15. 11. 2007.

ANEKS

NACIONALNI PROGRAM ZA CRNU GORU U OKVIRU IPA KOMPONENTE I - PODRŠKA TRANZICIJI I IZGRADNJI INSTITUCIJA ZA PERIOD 2012-2013, DIO 2

1. IDENTIFIKACIJA

Zemlja korisnica	CRNA GORA
Broj odluke (CRIS):	2012/024-276
Godina	2012.
Doprinos Evropske unije	3.258.308,00
Nadležno tijelo za sprovođenje	Sprovodi se zajedničkim upravljanjem sa Svjetskom bankom putem Sporazuma o upravljanju, u skladu sa čl.53d 1(a) Finansijske regulative
Krajnji datum za zaključenje Finansijskog sporazuma	Najkasnije 31.12.2013.godine
Krajnji datum(i) za zaključenje Ugovora	3 godine nakon datuma zaključenja Finansijskog sporazuma
Krajnji datum za ispunjenje ugovornih obaveza	2 godine nakon krajnjeg datuma za zaključenje ugovora. Ovaj datum se odnosi i na kofinansiranje iz domaćih izvora.
Budžetska linija(e)	22.02.1: nacionalni programi (Komponenta pomoći u tranziciji i izgradnji institucija) za države kandidate
Programska jedinica	Jedinica B1 Hrvatska – Crna Gora
Jedinica za sprovođenje/Delegacija EU	Delegacija Evropske unije u Crnoj Gori

2. PROGRAM

2.1. IZABRANI PRIORITETI U OKVIRU OVOG PROGRAMA

U okviru Dijela 2 Nacionalnog programa za Crnu Goru predviđena je podrška sljedećim oblastima prioriteta koji su definisani u Višegodišnjem planskom dokumentu (MIPD) 2011-2013¹:

- Jačanje administrativnih kapaciteta u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja, uključujući i bezbjednost hrane, veterinarske i fitosanitarne probleme, sa fokusom na pripremu osnovnih instrumenata i institucija za upravljanje Zajedničkom poljoprivrednom politikom (CAP) Evropske unije;
- Djelotvorno sprovođenje pravnih tekovina Evropske unije tokom trajanja cjelokupnog programa, a posebno kroz jačanje administrativnih kapaciteta, s obzirom na to da je Crna Gora dobila status zemlje kandidatata u decembru 2010.godine;

Gore pomenuti prioriteti su odabrani da bi se nastavilo sa jačanjem kapaciteta institucija, te bi se na taj način moglo upravljati pružanjem pomoći za razvoj poljoprivrede i ruralni razvoj, u prvoj instanci pod Instrumentom za pretpristupnu pomoć u ruralnom razvoju (IPARD) (skraćeno V komponenta IPA ili IPARD), kao i pružanjem podrške investicionim potrebama u poljoprivredi, što se posebno odnosi na usklađenost sa pravnim tekovinama Evropske unije. Pitanje podrške za aktivnosti približavanja pravnim tekovinama Evropske unije biće predmet

¹ Implementaciona odluka Komisije kojom je usvojen MIPD 2011-2013 za Crnu Goru, dana 18.novembra 2011.godine, C(2011)8220. Datum stupanja na snagu je 1.mart 2012.godine.

investicija u privredna društva koja se bave poljoprivrednim aktivnostima i koja imaju za cilj usklađivanje sa standardima Evropske unije.

Pretpristupna finansijska pomoć provoditno je bila dio V komponente IPA za budžetske godine 2012. i 2013.godinu, dakle nakon dobijanja statusa zemlje kandidata, što je i navedeno u MIPD 2012-2013². Sredstva se mogu trošiti tek pošto Komisija prenese ovlaštenja na Crnu Goru za decentralizovani sistem upravljanja pretpristupnom pomoći u okviru V komponente IPA. Uzevši u obzir izvjesna odlaganja u pripremi za decentralizovani sistem upravljanja fondovima Evropske unije, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja je uputilo zahtjev da se izvrši preraspodjela sredstava iz V komponente na I komponentu iz programa IPA 2012 (Podrška tranziciji i izgradnja institucija, pod odgovornošću Generalnog direktorata Evropske unije za proširenje). Eventualnu preraspodjelu mora da odobri nadležno tijelo za kontrolu budžeta prije sprovođenja postojećeg Programa. Iz svega navedenog proističe da Komponenta I mora da bude od pomoći crnogorskim vlastima u njihovoj pripremi za upravljanje ovim sredstvima i za prenos ovlaštenja na njih za upravljanje u okviru V komponente IPA. Upravo iz ovih razloga Dio 2 Nacionalnog programa za Crnu Goru IPA dolazi u odlučujućem trenutku da bi se pružila podrška gore pomenutim prioritetima.

2.2 IZABRANI SEKTORI POD OVIM PROGRAMOM I KOORDINACIJA DONATORA

Dio 2 Nacionalnog programa za Crnu Goru IPA 2012-2013 dopunjuje i naslanja se na Dio 1 istog programa koji pokriva samo ograničene aktivnosti koje se odnose na poljoprivredu i ruralni razvoj tj. jedan projekat koji se fokusira na fitosanitarne i veterinarske usluge i na bezbjednost hrane.

Ovaj Dio 2 programa direktno se odnosi na sektor 6 MIPD. Taj sektor je u značajnoj mjeri nedovoljno razvijen u Crnoj Gori i potrebno je izvršiti njegovo restrukturiranje kako bi poljoprivredna proizvodnja i obrada ovdašnjih poljoprivrednika bila konkurentna na tržištu Evropske unije. Neophodne su investicije u ovom sektoru, a posebno u dijelu unapređenja u odnosu na standarde Evropske unije i da bi se poboljšali ukupni rezultati privrednih društava i holdinga.

Uz Izvještaj o napretku Evropske komisije, Strategiju proširenja, i uz Strategiju Evropa 2020, nekoliko nacionalnih startegija je uzeto u razmatranje za pomoć iz fondova IPA, a među njima su i Strategija poljoprivrednog i ruralnog razvoja Crne Gore i Nacionalni program za proizvodnju hrane i ruralni razvoj 2009-2013. Još jedan važan dokument čini Nacionalni program za integraciju 2008-2012 (NPI) kojim su definisane konkretne kratkoročne i srednjeročne aktivnosti relevantnih institucija, a isti se zasniva na detaljnim analizama kapaciteta koje ima za sprovođenje, a sa naglaskom na usklađenost nacionalnog zakonodavstva sa pravnim tekovinama Evropske unije.

Program IPA za ruralni razvoj (IPARD) je u završnoj fazi u Ministarstvu poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore. Komisija bi trebalo da ga usvoji početkom 2013.godine. Glavna svrha ovog programa jeste da predloži mjere za sprovođenje zahvaljujući kojima bi sredstva

---

²Implementaciona odluka Komisije kojom je usvojen MIPD 2011-2013 za Crnu Goru dana 18.novembra 2011.godine, C(2011)8220. Datum stupanja na snagu je 1.mart 2012.godine.

iz V komponente IPA bila na raspolaganju. Time bi se pokrila 2013.godina³. Plan je da se Program IPARD usmjeri na pružanje podrške korisnicima u sektorima proizvodnje i obrade mlijeka, mesa, voća i povrća, ribe kako bi se isti unaprijedili do te mjere da su usklađeni sa standardima Evropske unije i da bi se poboljšali poslovni rezultati privrednih društava. Projekat koji je predložen u okviru Nacionalnog programa za Crnu Goru – Dio 2 osmišljen je na takav način da obezbijedi laku faznu podršku poljoprivrednicima, prema predstojećem programu IPARD.

Sektor poljoprivrede je već primio pomoć od **programa CARDS i IPA**, ali i putem bilateralne podrške. Pomoć koja je pružena kroz tzv. Tvining projekat IPA iz 2008.godine (vrijednosti 1.5 miliona eura) za pripremu za IPARD (sa završetkom u februaru 2012.godine) sprovedena je u bliskoj saradnji sa projektom MIDAS (Svjetska banka) kako bi se domaća poljoprivredna politika uskladila sa principima Zajedničke poljoprivredne politike Evropske Unije (EU CAP), izvršila reforma institucija i steklo se stručno znanje za sprovođenje politike ruralnog razvoja i upravljanje pretpristupnom pomoći prema IPARD. Još jedan projekat IPA iz 2008.godine (vrijednosti 1.2 miliona eura) pruža pomoć u jačanju poslovnog okruženja, zatim institucijama za podršku privrednim društvima u ruralnim područjima kao i pristup finansijskim sredstvima. Tim projektom se uspostavlja prva kreditno-garantna shema u Crnoj Gori te se tako pruža i podrška unaprijeđenom pristupu izvorima finansiranja za privredna društva koja se bave poljoprivredom i ruralnim razvojem.

Nadležna tijela Crne Gore će imati koristi iz projekta IPA iz 2011.godine pod nazivom „Jačanje kapaciteta u cilju sprovođenja programa za ruralni razvoj po IPARD (očekivani vremenski period je septembar 2012-februar 2014.godine)" vrijednosti 1.8 miliona eura. Svrha tog projekta jeste da razvije sistem upravljanja i kontrole pod IPARD radi prenosa ovlašćenja za upravljanje prema V komponenti IPA.

Svjetska banka u ovom trenutku finansira (period jun 2009-jun 2014.godine) projekat pod nazivom „Institucionalni razvoj Crne Gore i jačanje poljoprivrede (MIDAS)" sa ciljem da se unaprijedi podrška Vlade održivom razvoju i ruralnom razvoju na način koji je konzistentan sa svim pretpristupnim uslovima Evropske unije. Zatim, Luksemburg je finansirao projekat pod nazivom „Razvoj mljekara na sjeveroistoku Crne Gore" putem kojeg se pruža podrška razvoju mljekarstva u svim fazama na putu od proizvođača do potrošača (2005-2009). Ujedno i Danska podržava i razvoj proizvodnje organske hrane (januar 2009-maj 2013.godine).

Iskustvo stečeno u ovom sektoru pokazuje da uspjeh direktno zavisi od posvećenosti Vlade u pružanju odgovarajućih resursa, ali i u zadržavanju stručnjaka u nadležnim institucijama. Saradnja između različitih učesnika, koji su na direktan ili indirektan način povezani sa ovom granom, od ključne je važnosti za izgradnju zajedničkog razumijevanja i posvećenosti u ostvarivanju rezultata u toj oblasti. Posebnu pažnju treba posvetiti uspostavljanju sistema sveobuhvatnog monitoringa i evaluacije projekta kao i sveobuhvatnog programa putem kojeg će se korisnici opšta javnost obučiti i informisati. Od presudne važnosti za uspjeh projekata u ovoj oblasti jeste i stvaranje takvog okruženja u kojem će biti prostora za kofinansiranje projekata kakav je IPARD.

---

³Program IPARD bi trebao da pokrije budžetsku godinu 2013.g. ukoliko tijelo nadležno za pitanja budžeta odobri preraspodjelu sredstava iz Komponente V u Komponentu I.

Konsultacije sa donatorima koje su održane u Crnoj Gori, pokazale su da su ekologija i klimatske promjene, dobra vladavina i vladavina prava, kao i pravna tekovina Evropske unije u vezi sa reformama u procesu pristupanja Evropskoj uniji, prioritetne oblasti za pomoć u razvoju u narednom periodu, što je već uzeto u obzir u okviru Dijela 1 Nacionalnog programa. Donatorska koordinacija sa IPA od presudnog je značaja za efikasnu upotrebu nevelikih sredstava. U te svrhe, tokom 2010.godine oformljena je konkretna pozicija za koordinaciju donatora u okviru kabineta premijera. Do danas, nije identifikovan „glavni donator“ iz država članica Evropske unije za predmetnu oblast, djelimično zbog veličine zemlje ali i činjenice da je Evropska unija daleko najveći donator. Preliminarne diskusije na relaciji Delegacija EU-kabinet premijera-Svjetska banka-Ujedinjene nacije započele su sa ciljem identifikacije izazova i mogućnosti za uvođenje sektorskog pristupa prema IPA već od 2014. godine u jednoj ili više oblasti politika koje uživaju podršku programa IPA.

Crna Gora uživa pogodnosti iz iskustvo stečenog u upravljanju EU-12 politička i ekonomska tranzicija, najboljim praksama i ekspertizi, kao što je i predstavljeno u Evropskom zborniku o tranziciji. Pomenuti dokument je korisna alatka za sve prioritetne oblasti i ciljeve, kao i za pružanje podrške u preuzimanju članstva u Evropskoj uniji i zadjelotvorno sprovođenje pravnih tekovina Evropske unije.

Uz to, Evropska komisija je ugovorila srednjeročnu Meta evaluaciju Instrumenta Evropske unije za pretpristupnu pomoć⁴ kako bi potpomogla svoje aktivnosti na planiranju i dizajniranju Komponente I IPA. Postojeći program nastoji da se u najvećoj mjeri uskladi sa glavnim preporukama izvještaja iz februara 2011.godine: ciljevi programa su više kvantifikovani i ograničeni su vremenom; ciljevi projekata se više fokusiraju na pojedinačne ciljeve iz MIPD i povezani su sa istima, a Nacionalni koordinator za IPA (NIPAC) je dobio podršku da zauzme proaktivniji stav tokom pripreme projekta i procesa odabira.

Vlada ima volju da sprovede svoje nacionalne strategije i da se uskladi sa preporukama pododbora koji su dio procesa stabilizacije i pridruživanja. Postupak odabira i identifikacije projekata u svrhe Dijela 2 iz Nacionalnog programa za 2012 i 2013.godinu proistekao je kao rezultat bliske saradnje kabineta NIPAC-a, Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori, Generalnih direktorata za proširenje i poljoprivredu Evropske unije. Vlasništvo se pojačava sa učešćem krajnjeg korisnika i ostalih ključnih zainteresovanih strana iz procesa pregovora i pripreme projekta IPA.

Tokom 2012. godine, Dio 1 Nacionalnog programa za Crnu Goru 2012/2013 (Komponenta I) iznosi ukupno 14.546.471,00 eura. Crna Gora koristi pogodnosti iz pretpristupne pomoći koja ukupno iznosi 34.976.068,00 eura tokom 2012.godine. Međutim, kada se uzme u obzir da se u okviru V komponente traži ozbiljniji nivo priprema, s obzirom da ova komponenta od samog početka mora da funkcioniše bez *ex-ante* kontrole od strane Komisije, Crna Gora se suočava sa pomjeranjem rokova za uvođenje decentralizovanog sistema upravljanja fondovima Evropske unije, uprkos tome što su u tu svrhu tokom proteklih godina, uloženi značajni naponi i sredstva iz fondova IPA. Kako bi se izbjegli rizici od gubitka sredstava iz V komponente IPA u nekom kasnijem periodu, ministar je u junu 2012.godine podnio zahtjev

---

⁴Regulativa Savjeta (EZ) br. 1085/2006 od dana 17.jula 2006.godine kojom se uspostavlja Instrument za pretpristupnu pomoć (IPA) Sl.list L 2010, 31.07.2006. str.1.

za preusmjeravanje sredstva za 2012.godinu iz V komponente u I komponentu, u dogovoru sa Generalnim direktoratima za proširenje i poljoprivredu. Procedura prusmjeravanja mora da dobije odobrenje tijela nadležnog za pitanja budžeta prije nego se počne sa sprovođenjem postojećeg programa. U slučaju da se odobri preusmjeravanje sredstava, Crna Gora će onda koristiti pod I komponentom sredstava koja su prvobitno pripadala V komponenti. Prema tome, pretpristupna pomoć pod postojećim Dijelom 2 Nacionalnog programa 2012-2013.godine za Crnu Goru (Komponenta I) iznosi ne više od 3.258.308,00 eura. U dogovoru sa kabinetom NIPAC-a, ministar je podnio zahtjev da se počne sa korišćenjem tih sredstava da bi se pružila podrška proizvođačima poljoprivrednih dobara i prerađivačkoj industriji u skladu sa mjerama koje su osmišljene u okviru Programa IPARD za Crnu Goru.

2.3 OPIS

Dio 2 godišnjeg programa samo pokriva jedan projekat, odnosno projekat pod nazivom „Podrška poljoprivredi Crne Gore u cilju ispunjenja zahtjeva IPARD" uz pomoć IPA koja iznosi 3.258.208,00 eura. Ovaj projekat ima za cilj jačanje kapaciteta operativnih struktura IPARD koje su odgovorne za djelotvorno i efikasno sprovođenje Programa IPARD i za jačanje konkurentnosti u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore. Glavni rezultati projekta su sljedeći (1) Investicije proizvođača i prerađivača poljoprivrednih dobara dobijaju pomoć kroz grant šeme, i (2) sistem uprave Crne Gore i konačni korisnici su upoznati sa sprovođenjem tipova pomoći kakav je IPARD.

Projekat se odnosi na šestu oblast MIPD-a tj. Poljoprivreda i ruralni razvoj. Projekat će posebno doprinijeti sprovođenju prioriteta MIPD-a iz oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja, prema spisku koji slijedi:

- Unaprijediti administrativne kapacitete za razvoj i sprovođenje poljoprivredne politike i politike ruralnog razvoja, a posebno za pripremu za sprovođenje pretpristupne pomoći prema IPARD;
- Doprinijeti sprovođenju pravnih tekovina Evropske unije;
- Poboljšati sveukupnu konkurentnost poljoprivrede i doprinijeti održivom razvoju ruralnih oblasti.

Krajnji korisnici projekta su Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, upravna i tehnička tijela koja su zadužena za sprovođenje i upravljanje sredstvima IPA u ovoj oblasti u budućem periodu, poljoprivrednici i preduzimači u oblasti poljoprivrede, obrade poljoprivrednih proizvoda iz oblasti prehrane i u ruralnim oblastima.

Projekat će se sprovoditi zajedničkim upravljanjem sa Svjetskom bankom kroz Sporazum o upravljanju, a u skladu sa čl.53d 1(a) Regulative o finansijama.

Ukupan iznos projekta je 8.121.685,00 eura. IPA sredstva iznose 3.258.308.00 sa kofinansiranjem u ukupnom iznosu od 4.863.377,00 eura, što predstavlja nacionalno kofinansiranje iz javnog (centralnog) nivoa i iz privatnih izvora. Privatni doprinos grant šemi iznosi 50%, dok javni doprinos iznosi 12.5% ukupne investicije (za grantove) i 20% (samo javni doprinos, za mjere izgradnje kapaciteta).

2.4 MULTIDISCIPLINARNA PITANJA

- Jednake mogućnosti i zabrana diskriminacije

Jednak tretman i jednake mogućnosti za žene i muškarce uzimaju se u obzir u okviru projekta. Posebni naponi će se posvetiti tome da žene budu u potpunosti uključene u projektne aktivnosti i da imaju koristi od projektnih rezultata. Ovaj program će imati koristi i od projekta Rodne ravnopravnosti IPA-e.

- Zaštita ljudske okoline i klimatske promjene

Ustav Crne Gore definiše da je Crna Gora „ekološka država“ te traži primjenu veoma strogih ekoloških standarda. Međutim, tokom proteklih godina zapažena je degradacija ljudske okoline koja neposredno utiče na kvalitet života, a posebno na kvalitet života ljudi iz urbanih područja manjina koje su izložene većem riziku od ekoloških opasnosti. Investicije u okviru projekta će biti usklađene sa ekološkim standardima u oblasti poljoprivrede. Dio 2 Nacionalnog programa 2012-2013.godine takođe će imati koristi od projekta buđenja svijesti iz programa IPA 2010 i od projekta o jačanju sistema ekološke zaštite u Crnoj Gori u okviru Dijela 1 Nacionalnog programa.

- Poštovanje i zaštita manjina i ranjivih grupa

Projekat će omogućiti da se ostvari poštovanje principa jednake zastupljenosti etničkih manjina. Program će imati koristi i od Projekta socijalne inkluzije iz programa IPA 2010 i od sprovođenja specijalnog projekta za trajna rješenja za populaciju RAE (Romi, Aškalije i Egipćani) na Koniku koji se finansira iz Nacionalnog programa IPA 2011.

- Uključenost građanskog društva/svih zainteresovanih strana

Pomoć koja se odnosi na građansko društvo predstavljena je u Odluci Komisije o mehanizmu za podršku građanskom društvu, tako da ne čini dio ovog dokumenta (1 milion eura će se koristiti za finansiranje prema IPA 2013). Uz to, građansko društvo i predstavnici svih zainteresovanih strana bili su uključeni u osmišljavanje Programa IPARD 2012-2013 na kojem se i zasniva podržani projekat.

- Dobra vladavina sa posebnom pažnjom usmjerenom na borbu protiv korupcije

Principi koji se odnose na borbu protiv korupcije uzeti su u obzir tokom razvoja podržanog projekta i o istima će se voditi računa i tokom faze sprovođenja. Uz to, Dio 1 Nacionalnog programa 2012-2013 će se baviti i pitanjima vezanim za vladavinu prava, borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala, ali i reformom javne uprave.

2.5. PRETPOSTAVKE I PREDUSLOVI

Program uključuje pretpostavke i preduslove koji su detaljno razrađeni u predlogu projekta. Ima se dovoljno vremena da se obezbijedi da su svi preduslovi ispunjeni prije nego se zaključi ugovor. Ti preduslovi se odnose na sledeće aspekte koji su u slijedećem spisku predstavljeni kao opšti uslovi:

- Vlada je formalno dala podršku projektu koji je opisan u predlogu uključujući identifikovane obaveze paralelnog sufinansiranja.
- Vlada će obezbijediti da institucije zemlje korisnice koje će biti uključene u sprovođenje projekta imaju odgovarajuće finansijske, materijalne i ljudske resurse kako bi se finansijska podrška Evropske unije iskoristila na najdjelotvorniji i najodrživiji mogući način.

- Vlada je dužna da obezbijedi dugoročnu održivost aktivnosti putem raspodjele neophodnih resursa, uključujući tekuće troškove i troškove održavanja, tamo gdje je to potrebno.

Ovi uslovi su detaljno i konkretno predstavljeni u predlogu projekta, koji je konačno odobren putem formalne razmjene dopisa između Komisije i Vlade. U slučaju da se pomenuti uslovi ne ispune, tijelo koje je nadležno za sprovođenje ima pravo da razmotri opcije suspenzije ili čak otkazivanja projekta ili nekih konkretnih projektnih aktivnosti.

2.6. MAPA PUTA ZA DECENTRALIZOVANO UPRAVLJANJE FONDovima EU

Sa ciljem prenosa ovlašćenja za upravljanje (Decentralizovani sistem upravljanja) fondovima IPA u budućnosti, Crna Gora je pripremila nekoliko mapa puta, koje odgovaraju Komponentama I i II, Komponentama III i IV i Komponenti V. Ove pripreme su u širokoj nadležnosti Ministra finansija, s obzirom na njegovu ulogu službenika nadležnog za akreditaciju (CAO), dok je za operativni nivo odgovoran nacionalni službenik za ovjeravanje (NAO), koji je na tu funkciju postavljen tokom 2011.godine, nakon promjena u Vladi Crne Gore u decembru 2010. godine.

Preduslov za pristup fondovima IPA komponenti III, IV i V – što je moguće nakon dobijanja statusa zemlje kandidata – je potpuni prenos ovlašćenja za upravljanje fondovima IPA sa Evropske komisije na Crnu Goru. Ovaj proces zahtijeva uspostavljanje neophodnih upravljačkih i kontrolnih struktura u javnoj upravi Crne Gore i odluku o prenosu ovlašćenja od strane Komisije nakon sprovedene revizije sistema (akreditacija). Crna Gora je započela sa pripremama kako bi bila u mogućnosti da blagovremeno utroši sredstva koja su predviđena Komponentama III i IV tokom budžetske godine 2012/2013 i za Komponentu V u budžetskoj godini 2013⁵.

Radna grupa na visokom nivou koja radi na pripremi za decentralizovani sistem upravljanja uspostavljena je u poslednjem kvartalu 2011.godine. Grupom predsjedava CAO i ona redovno zasijeda (dva puta mjesečno), a rezultate vide u ubrzanim pripremama za decentralizaciju za sve Komponente I-V IPA.

Mape puta je usvojila i Vlada Crne Gore tokom 2011.godine za Komponente I i IV. Međutim, karakteristika je za sve komponente da su uočena određena odlaganja, a kako se procjenjuje, ona u ovom trenutku iznose 3-6 mjeseci. Crna Gora je podnijela akreditacioni paket za Komponente I i IIb Evropskoj komisiji tokom jula 2012.godine. Očekivani datum podnošenja akreditacionih paketa za Komponente III i IV je prvi kvartal 2013.godine.

Vidi tabelu niže za faze svake od 4 komponente:

---

⁵Preraspodjelu sredstava za budžetsku godinu 2012.god. iz Komponente V u Komponentu I treba da odobri I tijelo nadležno za pitanja budžeta.

Faza		Komponenta I i II IPA	Komponenta III i IV IPA
Faza 0	Uspostavljanje kontrolnog i upravljačkog sistema	Završeno	Završeno
Faza 1	Procjena gap-ova		U toku
Faza 2	Popunjavanje gap-ova		
Faza 3	Procjena usklađenosti	20.mart – 20.jun 2012	Okto-bar-decembar 2012.godine
Faza 4	Nacionalna akreditacija i podnošenje prijave za prenos upravljačkih ovlaštenja	jul 2012.godine	Mart-april 2013.godine

Što se tiče V komponente IPA (zaduženje Generalnog direktorata za poljoprivredu), nacrt Akcionog plana u smislu prenosa ovlaštenja za upravljanje podnijet je krajem 2011.godine. Crna Gora je prvobitno predvidjela podnošenje aplikacije za prenos upravljačkih ovlaštenja tokom prve polovine 2013.godine, ali nedavno je objavljeno da postoje određena odlaganja, tako da se očekuju izmjene u vremenskom okviru iz akcionog plana do kraja 2012.godine. Kako bi se izbjegli rizici raspodjele sredstava V komponente na nekom kasnijem stadijumu, ministar je u junu 2012.godine tražio preusmjeravanje sredstava za 2012.godinu iz V komponente u I komponentu IPA, prema dogovoru sa Generalnim direktoratom za proširenje i poljoprivredu (3.258.308.00 eura). Ovu proceduru preusmjeravanja treba da odobri tijelo nadležno za pitanja budžeta prije nego ovaj program počena sa sprovođenjem. Ukoliko dođe do prusmjeravanja, Crna Gora će imati koristi od raspodjele u okviru V komponente za 2013.godine u iznosu od 7.285.467,00 eura.

Konačni nacrt Programa IPARD podnijet je Komisiji (Generalni direktorat za poljoprivredu) u aprilu 2012.godine tako da će doći do novih izmjena od strane Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja kako bi se obuhvatio transfer raspodjele iz I komponente. Glavni fokus priprema za prenos upravljanja je dat Agenciji IPARD. Ministarstvo za poljoprivredu i ruralni razvoj je uspostavilo radnu grupu za praćenje i intenziviranje aktivnosti u vezi sa ovim procesom.

3. BUDŽET

3.1. INDIKATIVNA BUDŽETSKA TABELA

	Izgradnja institucija i Investicije					Ukupan doprinos iz fondova IPA Evropske unije	
	Ukupni troškovi	Doprinos iz fondova IPA Evropske unije		Doprinos iz nacionalnih izvora*			
	EUR	EUR	%**	EUR	%**	EUR	%
Podrška poljoprivredi Crne Gore kako bi dostigla zahtjeve IPARD	8.121.685,00	3.258.308,00	40.1%	4.863.377,00	59.9%	3.258.308,00	40.1%
UKUPNO	8.121.685,00	3.258.308,00	40.1%	4.863.377,00	59.9%	3.258.308,00	40.1%

Neto iznosi PDV-a

* Doprinos (javni i privatni nacionalni i/ili međunarodni doprinos) koji obezbjeđuju partneri na nacionalnom nivou.

** Izraženo u % ukupnih troškova.

Napomena: Doprinos Evropske unije kroz IPA biće predmet posebnog Sporazuma o upravljanju sa Svjetskom bankom, koji uključuje naknadu za upravljanje i troškove supervizije, a što nije predmet kofinansiranja. Doprinos iz IPA će se koristiti za izgradnju institucija kroz tehničku pomoć i za investicije finansirane kroz grantove koje će biti predmet kofinansiranja. Prema tome, iznosi doprinosa na nacionalnom i privatnom nivou mogu da variraju u zavisnosti od prethodnih stavki.

3.2. PRINCIP KOFINANSIRANJA KOJI SE PRIMJENJUJE NA PROGRAM

Doprinos Evropske unije u okviru IPA, koji predstavlja 40.1% ukupnog budžeta koji se dodjeljuje ovom programu, proračunat je prema **kvalifikovanim troškovima**, koji su u slučaju centralizovanog sistema upravljanja zasnovani na **ukupnim troškovima**. Koristiće se paralelno kofinansiranje.

Ukupno 59.9% kofinansiranja predviđeno je za izgradnju institucija i investicije. Ova cifra premašuje zahtijevani minimum.

4. SPROVOĐENJE

4.1. NAČINI UPRAVLJANJA I MODALITETI SPROVOĐENJA

Program i projekat u okviru programa će se sprovoditi zajedničkim upravljanjem sa Svjetskom bankom kroz Sporazum o upravljanju a u skladu sa čl.53d 1(a) Regulative o finansijama.

Saradnja sa Svjetskom bankom opravdana je značajnim iskustvom koje je ta institucija stekla u svom radu na Zapadnom Balkanu proteklih godina, a posebno u predmetnoj oblasti. U Crnoj Gori, Svjetska banka je stekla veliko iskustvo zahvaljujući MIDAS projektu u

podržavanju održive poljoprivrede i ruralnog razvoja na način koji je konzistentan sa pretpristupnim zahtjevima Evropske unije. Prema tom iskustvu čini se da je primjerno da se zadaci za sprovođenje prenese na to tijelo javnog sektora.

4.2. PROCJENA UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU I OČUVANJE PRIRODE

Sve investicije se moraju sprovoditi u skladu sa relevantnim zakonodavstvom Evropske unije o životnoj sredini.

Sve investicije u okviru ovog programa za glavni cilj moraju da imaju usklađivanje sa standardima Zajednice, uključujući i relevantno zakonodavstvo Evropske unije u oblasti životne sredine.

Biće uzeti u obzir samo oni projekti koji ne utiču na zaštićena područja.

5. MONITORING I EVALUACIJA

5.1. MONITORING

Komisija može da preduzme sve aktivnosti koje smatra neophodnim za monitoring ovih programa.

5.2. EVALUACIJA

Programi će biti podvrgnuti *ex-ante* evaluacijama, kao i periodičnim i i/ili *ex-post* evaluacijama u skladu sa čl.57 i 82 Regulative za sprovođenje IPA⁶, sa ciljem da se poboljšaju kvalitet, djelotvornost i konzistentnost pomoći iz fondova Evropske unije, strategije i sprovođenje programa.

Rezultati evaluacija će se uzeti u obzir tokom perioda sprovođenja i osmišljavanja programa. Komisija takođe može da sprovede strateške evaluacije.

6. REVIZIJA, FINANSIJSKA KONTROLA I MJERE ZA BORBU PROTIV PREVARNIH RADNJI

Računi i operativne aktivnosti svih strana koje su uključene u sprovođenje ovog programa, kao i svi ugovori i sporazumi putem kojih se ovaj program sprovodi, biće predmet pažnje, supervizije i finansijske kontrole Komisije (uključujući i Evropsku kancelariju za borbu protiv prevara), koja ima diskreciono pravo da sprovodi provjere, lično ili preko spoljnog revizora, sa jedne strane, ali i predmet pažnje Revizorskog suda, sa druge strane. Pod ovim se podrazumijevaju i mjere kao što je verifikacija *ex-ante* tendera i ugovaranja koje je sprovela Delegacija Evropske unije u Zemlji korisnici.

Kako bi se obezbijedila efikasna zaštita finansijskih interesa Evropske unije, Komisija (uključujući i Evropsku kancelariju za borbu protiv prevara) može da sprovodi neposredne provjere i inspekcije u skladu sa procedurom koja je predviđena u Regulativi Savjeta (EZ, Euratom) br.2185/96 od 11.novembra 1996.godine koja se odnosi na neposredne provjere i kontrole koje Komisija sprovodi kako bi zaštitila finansijske interese Evropske zajednice protiv prevarnih radnji i drugih nepravilnosti⁷.

---

⁶Regulativa Komisije (EK) br. 718/2007 od 12.juna 2007.godine kojom se sprovodi Regulativa Savjeta (EZ) br.1085/2006 kojom se uspostavlja instrument za pretpristupnu pomoć (IPA) (SL.list L 170, 29.6.2007, str.1).

⁷Sl.list L 291; 15.11.1996; str.2.

Gore opisani procesi kontrole primjenjuju se na sve ugovarače, podugovarače i korisnike subvencija koji su primili sredstva iz fondova Evropske unije.

7. PRERASPODJELA NEZNANTNIH SREDSTAVA

Službenik za ovjeravanje po ovlašćenju (AOD), ili službenik za ovjeravanje po daljem ovlašćenju (AOSD), u skladu sa ovlašćenjima koje je tom licu dodijelio AOD, prema principima valjanog finansijskog upravljanja, može da izvrši preraspodjelu neznantog dijela sredstava bez vršenja izmjena i dopuna odluke o finansijama. U tom kontekstu, kumulativne preraspodjele koje ne premašuju iznos od 20% ukupnih sredstava koja su raspodijeljena za program ne smatraju se znatnim, pod uslovom da ista ne utiču na prirodu i ciljeve programa. IPA komitet mora biti obaviješten o gore pomenutim preraspodjelama sredstava.

8. OGRANIČENE PROMJENE

Ograničene promjene u sprovođenju ovog programa koje su od bitnog uticaja na osnovne elemente koji su navedeni u čl.90 Pravila o sprovođenju finansijske regulative, i koja su indikativne prirode⁸, može da sprovede službenika za ovjeravanje po ovlašćenju (AOD), ili službenik za ovjeravanje po daljem ovlašćenju (AOSD), u skladu sa ovlašćenjima koje je tom licu dodijelio AOD, a prema principima zdravog upravljanja finansijama bez vršenja izmjena i dopuna odluke o finansijama.

---

⁸Ovi osnovni elementi indikativne prirode su, za nabavke, indikativni broj i vrsta ugovora koji su predviđeni i indikativni vremenski okvir za pokretanje procedure nabavki.

Spisak skraćenica

CAO	Službenik nadležan za akreditaciju
CAP	Zajednička poljoprivredna politika
IPARD	Instrument za pretpristupnu pomoć za poljoprivredni i ruralni razvoj
MIDAS	Institucionalni razvoj Crne Gore i jačanje poljoprivrede
MIPD	Višegodišnji planski dokument
NPI	Nacionalni program za integraciju 2008 - 2012
RAE	Romi, Egipćani i Aškalije